

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

De Vita, Et Gestis S. Francisci Xaverii È Societate Iesv Indiarvm Apostoli Libri Qvatvor

Bartoli, Daniello

Lvgdvni, 1666

41. Immensa de Xau. sanctitate fama apud Ethnic. Mauros, Christ. socios,
&c.

urn:nbn:de:hbz:466:1-10854

minus nostris qui præerant, atque ipsemet sanctus, morem obedientiæ gessere: Nouembris tertio, anno sæculi sexti & decimi, decimo quarto, referata post tot annos arca, præcisum est è sacro corpore brachium, quo, dum Romam defertur, nihil propius absuit, quam vt India priuaretur, nec tamen frueretur Roma. Portabat illud Sebastianus Gonzales Probationis Goæ Rector, & Roman Procurator, auriti veli cercuro medioeri vehebatur; nec prædonum incursionibus obstituro, quæ illa maria aduerlum ingruere, nostrorum cercurus credere de se actum, quod & hæretici Bataui, & Regi Catholico perduelles, Orientis Indias obtinenti, nostris nec ad fugam vela, nec arma suppeterent ad defensionem; iacturam nostri iam inchoauerant, ne pretiosa gazâ hostis ditesceret, cum succurrit animo Xauerij brachium, quo satis potenti præsidio tueri se possent, Gonzalem rogant, hostium oculis illud obiciat; sancto supplicat; si minus sua, qua essent indigni, gratia seruari; at saltem ipsius, qui esset alioqui tam nobili sui parte in manus impiorum venturus. Instabant cercuro sic propinqui piratæ, vt perciperentur eorum minæ, vocesque iubentium nauigio cedere tanquam funditus expugnato; cum prodit ad nauigij marginem in eorum conspectum Gonzales cum Apostoli brachio, proiectis in genua cunctis qui cercuro vehebantur; nec adhibita sancti inuocatione, obiurgat tantum sceleratos, minatur illis Xauerij nomine, vetat imperiosè ulterius tendere. Quæ velut Dei, & sancti vox, myoparonem piraticum plenis rapidum velis ita illico fixit; vt duratum circa illud mare, gelu subito, videretur, cercurus liber Vlyssiponem feliciter reuinit, stupente ad miraculum, & syderato prædone Batauo, qui tantæ spectator nouitatis, causam illius ignorabat.

41
Immensa de
Xau. sanctitate
fama apud
Ethnic. Mau-
ros, Christi, so-
cios, &c.

Neque vero hoc vno, nec omnium maximo, sanctitatis fidem Xauerio suo conciliauit Deus; tot prodigijs Europam, Asiam, & Americam impleuit, vix vt vlla sit in iis ciuitas, quæ non aliquo illustri gloriatur; premam tamen hac item in parte intra cancellos actorum stylum, nec ponam nisi memorata præcipua, quæ inter Orientales Indos a sancto patrata sunt, si prius obiter indicaro quanta eius esset meritum fama, & veneratio mortui ac viuentis apud omnes mortales etiam moribus barbaros, & superstitionum cultibus Ethnicos. Vtque ab his initium faciam; Alfonso Leo Barbuda, qui cum imperio, Lusitanis subiectas Africa oras lustrauerat; testatur in regnis Mozambici, Sofalæ, trans Cuamam fluiuium, & circumstitis insulis, Xauerij nomen, perinde celebre, & sanctum, vt ipsa in India fuisse; rogitalle de illo multa idoloras barbaros, tanquam de viro iis locis nominatissimo; nec mirum, cum sint Goa, Cocinum, Malaca, & aliæ in quibus egit Xauerius vrbes maritimæ, Africa totius Asiæque emporia, nec potuerint qui eo confluebant partim ipsimet non cernere, partim non audisse ex iis qui viderant Xauerij decora, quæ suis in patriam reduces admirantibus narrabant. Quate illam vbique nactus erat famam, vt eum haud aliter sua lingua vocarent; quam magnum Patrem, miraculorum Magistrum, cœlestem hominem, denique, terræ Deum

Deum : & fuere quos vna eius videndi cupiditas; relicta cum familiis patria multis milliariis millibus ad eum pertraheret, vellentque omnino illum de genibus affari; datoque illius manibus osculo fronti suæ demissè, reuenterque illas imponere. Quod præsentia illius si erat apud illos desiderium tam ardens, & veneratio tam prona, qui nisi auditu de illo non norant; multo sanè venerabilior, & amabilior eius inrer illos vivebat memoria; qui eum quandoque apud se habuissent. Fidem superat profus, quod ij etiam qui Christiana, & Christum oderant, vel Saraceni, vel Ethnici, amarent tamen Xauerium, admirarentur eius sanctitatem; quæ vsu tactuue triuerat pro sacris asseruarent, iisdemque illum quibus Deos suos impertirentur honoribus. Saxumano in portu adhuc 1615. monstrabatur lapis ab Ethnicis, præcipuo in cultu ab iis habitus, quod ex eo quondam Xauerius populum docuisset. Amanguccij Iaponiæ vrbe, toties euerfa, atque restituta; semper tamen pepercit barbaries domui, quam incoluerat Xauerius, & quò festis diebus ad mysteria diuina; sexto vero hebdomadæ die ad religiosam flagellationem Christianos vocarat. Vbi vero editam in Europa viri sancti vitam, accepere Iapones, statim illam patrio donatam sermone, caractere item proprio vulgare; legebaturque haud magis auidè à Christianis, quàm Ethnicis cum admiratione & applausu. Naui porro cum illo eadem, tam certa vitæ ac mercium securitate, adibantur pericula, vt eius vecturæ duplo quàm soleret, ac triplo exsolueretur naulus, nec vlla, nauis quassa, incermis dissuta ratio haberetur; putarenturque extra naufragij aleam, qui vectorem secum haberent magnum Patrem, cuius meritis, atque imperio obtemperarent venti & maria. Narrabat Mahumetanus se olim validis, omiffis nauibus, inter se fœderatis, munitis, ac propemodum nouis, legisse cum sancto, vetustam, & vndique (vt simili vtat quo eam depingebat) instar malograuati rimosam, & hiantem conscendere; idque sibi celsisse bellissimè, reliquas omnes, medio in sinu tempestate haustas turbulentissima; suam absente Xauerio vix mare quietum duraturam, præfente maris irati victricem, naufragium vitasse. Vaticiniis autem viri sancti haud fuit leuior apud Infideles quàm apud Christianos fides. In iis erat nauarchus Saracenus, cunctis Indiæ portibus memoratus, & notus. Huic mente præfaga Xauerius dixerat, non prius moriturum, quàm sacro Baptismate lustraretur. Quod ipse tam ratum, & indubitatum animo retinebat, vt vrgentibus subinde Lusitanis de Mahomete impio eiurando, nam erat alioqui bonam mentem fortitus, consueuisset respondere, ne vellent esse de se solliciti, obiturum se certò Christianum, hoc se ab sancto Patre promissum tenere, quo falli non posset, sed in vitæ exitu præstandum; sinerent suum se cursum peragere, nec iter è terris in cœlum recta sibi inuiderent. Quod ita profus infelici euenit feliciter; sub extrema vitæ periodo, Baptismo expiatus, obiit Christianus. Iam vero publicis calamitatibus, pestilitate, annis sterilibus, procellis, morborum lue, Mauri iuxta, & idololatræ, non minus ab sancto, quàm ipsi Christi-

stiani

stiani remedia orabant, confluebantque procul, vt anathemata ei appenderent & piis donariis gratam miraculorum signarent memoriam, quibus prædicabant ab eo se fuisse seruatos. In ora quin etiam Comoranensi Occidua, quidam è secti Maurorum populi ædem illi sacram dedicarunt, sui erga illum partim obstricti officij monumentum, partim vt domi apud se haberent, cuius præsidium rebus afflictis impiorarent. Alteram quoque huic ædificauit, dotauitque censu liberali Trauancoris Rex, Mahomeri pariter sectator. Goam ex varia sectarum collunie, promiscui, è longinquo peregrinabantur, vt venerarentur eius corpus & integritatem ipsius intactam, & vegetam suis probarent, & demirarentur oculis. Hos inter quidam à Magno Mogore legati, cuius aulam ingens Xaverij fama peruaserat, templum nostrum Goæ ingressuri, vt religioso officio illum inuiserent, non nisi detractis calceis, & crebra corporis proclinatione ad eius sepulcrum accessere. Iussus deinde viri sancti affinis dignissimus Hieronymus Xaverius Christi præconio id regnum excolere, summo illic honore affectus est, haud tam priuatis ipsius meritis etsi magnis, quam Xaverij nomini ac memoriæ delato.

Nunc ab isto de excellentia tantæ Apostoli, ethnicorum sensu, venio adnouos Indiæ Christianos, quorum imprimis se mihi ingerunt gratulationes incredibili reuerentia illi exhibitæ, quoties ad illos peregre rediret. Effundebantur illi obuiam pagi, & oppida, procedebant manipulatum pueri Christianæ doctrinæ concinentes carmen; & matres cum filiis quos ab eius discessu pepererant; denique vniuersi sanctum Patrem festis vocibus inclamantes Quacumque vero Piscariæ in ora iter habuisset, insternebant humum quam erat calcaturus propriis vestibus, magna eius dolentis, deprecantis & frustra vetantis honorem insolitum, verecundia, & rubore; sed erat inuito ferendum patienter, ne illius obsequij repulsa, refrigeraret feruorem, ac fidem recentis illius & neophytæ pietatis. Deïn suis propinquantem pagis qui nobilitate, graduque excellere, in brachia tollere, & in Ecclesiam mutatis vicibus portare, reliqui decussatis in crucē ad pectus brachiis consequi, & cantu vernaculo Deum, & sanctum laudibus sonare; post vero certatim quisque illum sibi domum abripere, seque tanto beatum hospite credere. Quod autem plurimi aliquod ab eo sui mnemosynum expeterent, nec quicquam iis dandum ipsi suppeteret, cogebatur eorum religiosa importunitate, schedas iis tradere suo nomine, ac manu, & pio, aliquo documento inscriptas, quas & auro pretiosius asseruabant, & transmittabant nepotibus hereditarias, & adedenda miracula rato successu adhibebant. Postquam autem ad superos transit, maior quidam iis, haberi honor cœpit quos sua ipse manu diuino baptismate lustrasset, nec fidem nouerant luculentius profiteri, quam si se iactarent à P. Francisco Baptizatos: multis ei locis templa constructa sunt, procurataque tam procliui cultu, vt cum in ora Trauancoris populabundi Saraceni templa solo æquassent duodecim, illud solum restituerint indigenæ, quanquam accisi, & exhausti, quod fuerat

fuerat ab iis Xaerio non diu post quam obierat dicatum. Vbicumque vero sacra fuisset illi ædes, quàm frequens ad illam hominum esset peregrinatio coniciendum præbet Franciscus Nunnius de illa in Coulano agens in qua ipse curanda Vicariam operam commodabat; nempe illos fuisse ex littoralibus, & mediterraneis ad eam concursus, vt præter puteum, loco, & incolis commode affluentem, alius fuerit, vni peregrinorum vsui excauendus; & qui veterem ambiret Ecclesiæ suæ titulum retinere, huic fuisse magnopere cauendum, ne sacellum in ea, Xaerio, vel pictam tabulam poneret, quod eò statim ad sancti memoriam studia populi omnia vetererentur, templumque in nomen transcriberetur Xaerij. Est in iis fateor quæ subdo, immoderatum aliquid, sed nequaquam tacendum; quod ex eo, Indorum de Excellitate Xaerij tanto clarior fiat existimatio, quanto vltra fines iusti obsequij processit. Primo id pati non poterant, vt maior Xaerio affirmaretur in cælo sanctus; ac si quis Apostolos memorasset; & hunc aiebant Apostolum, at enim quot regnorum? quot enim Christo, legeque ipsius imbuisset, ab India vsque ad limites Orientis? quot adduxisset ad eum populos? quot sua ipse tinxisset manu? num fuisset miraculorum potens? num facultate præditus omnium linguarum? num mortuorum suscitator? quid vitæ sanctitas? mors suppar martyrio; & exsors putredinis cadauer? quod autem huic statim non decernerentur beatorum honores, malè omnino nec sine querelis interpretabantur. Quamobrem Rex Bungi, Iaponensium nomine; Goanus, Cocinensis, Angamalensis Episcopi aliique, Christianorum Indorum studiis permoti, communi consensu supplices ad summum Pontificem super eo dedere literas, acceptaque ab eo facultate, incubuere absque mora ad cognitionem causæ instruendam, ad quam accitos qui sanctum olim norant, & illustre aliquid de illo audierant, cum interrogarent, num arbitrarentur esse Sanctum? indignanter ferebant, id ab se quæri, nedum iusiurandum de eo exigere, quasi res foret ambigua, & posset in dubium vocari. Postremo non debet mihi excidere, ex nouis Christianis vnum quendam Goa in Europam, miliarium quindecim millia enauigasse ad hoc tantum, vt in Xaeriano castro cubiculum cerneret, vbi sanctus venerat in hanc lucem, sparsoque piis lachrimis, & osculis, solo, & decerpto sibi ex parietibus illis sacris exiguo calculo, lætum ad suos reuertisse.

His Christianorum recentium religiosi obsequiis haudquaquam se vinci passa est, veterum antiqua pietas, tam Indorum, quam Lusitanorum incolensium Indiam: quod etsi abundè scriptorum testimoniis liqueat, sed placet eiusdem ostenta quædam insignia in argumentum hic addere. Præclarum illud quod Goa edidit, cum Xaerium in ora Piscaria docentem vulgasset rumor à Badagis captum, & immani barbarie necatum; vtque in rebus vtramuis in partem valdè insolitis, crescunt ferme res in ore narrantium vltra verum, describebantur & cruciamenta inaudita quibus compulsus fuerat diu mori, & robur animi excelsum

quo illa infractus pertulerat. Nulla vnquam clade consternatio Goæ, & dolentius mœrens, Saraueni palam & Ethnici eius vicem deslebant, nullus præterea tota vrbe sermo, vbique viri Dei gesta, virtutes, miracula narrabantur, desiderabantur: nec vitæ illius examinanda, tum scribendæ opportunitas vnquam maior, & numerosior testibus, aut testimoniis certior. Decernitur publicè in Lusitaniam ad Regem legatio, vt de illo Romæ Sanctis adscribendo per suos impetret. Quidam audenter animosi, in Bisnagam & Narsingam iter parant, quo se receperant barbari, vt sacrum Xauerij quem occisum credebant, requirant corpus, atque ad hoc si opus foret redimendum, summam conficiunt ducatorum triginta millium: sed melioribus nuntiis certiores effecti, eam incolumem viuere; vix tamen præ gaudio fidem nuntiantibus præbere, donec is paulo post sanum se illis reddidisset; tunc eius reditum publica letitia prosequi, & Deo gratias cum ipso agere, velut cum ipso rediituri. Nec vna hæc Goanis ciuibus, de rebus Xauerij, sermones suppeditauit occasio. Erat iis loquendi, & confabulandi argumentum hoc ferè continuum, ac semper nouum; quod per eum quocumque proficisceretur, noua patra- ret Deus mira quæ reuēctis Goam nauigijs audiebantur & celebraban- tur: hinc de iis literæ in Europam crebræ, vbi pariter de sacris pulpitis, velut in India laudabantur. Xauerij nomine vtrobique passim glo- rioso.

Erat certe apud Lusitanos tū Occiduos, tū Orientales Xauerius, Lusita- niæ Indicæ, vt sic loquar fatum, eamque à Deo censabant, sui huius sequi gratia fortunari: quod an. 1552. qui fuit viuenti vltimus, Ioanni Regi signi- cauit Præfectus vnus è nauibus, quæ cū socias præuertisset, Rexque quid noui ex Indiis Præfectum rogasset, respondit is, *Rex serenissime, apporo ex India P. Magistrū Franciscum viuere, dum quidem is viuet, nihil ex India nisi fanstum debet expectari, eius enim merito Deum Indiam tuetur, & fortunat.* Sic ille: ac Regi tam certo id erat persuasum, vt non dubitaret quæ ad Deum spectarent vniuersa (ex quibus aiebat aptas quoque esse regni commoditates temporarias) Xauerio credere, suisque disertè per Indias iniungeret, ab ipso vsque Prorege ad ministrorum omnium infimum, vt quicquid probasset Xauerius in Lusitanorum moribus corrigendis; in- fouenda inter Christianos, propaganda inter ethnicos Christi fide; pe- rinde curarent; & in opus conferrent, vt si per se Rex præsens imperaf- set; deinde vt illi, & iis quos ipse mittendos censuisset, quocumque ter- rarum, ac gentium, regnaque vel intra vel extra Indiam longinqua, naues com meatulque necessarios præstarent, quos hisco regio volebat imputa- ri. At biennio post cū de morte illius accepit quanquam haud tam eius quem nihil ambigebat cælo frui, quàm sua, & Indorum causa ma- gnopere doluit; & Proregi Francisco Barreto, Martij 28. anno 1556. mandauit, dum erat recens Sancti memoria eiusque in viuis oculati tes- tes; per omnem vbique Indiam iuberet acta legitima confici, iuridicis probationibus, iuratorum firmatam testium, de virtutibus, & miraculis

viri sancti. Quod in præcipuis quatuor vrbibus Bazaini, Goæ, Cocini & Malacæ diligentissime est curatum. Ex quo Turfelinus, Lucena, Orlandinus & alij de Xauerio scriptores, ante annum 1615. narrationes suas iis rebus mutilas edidere, quas eo deinceps, & sequenti anno in Europa, & Indiis collectas publica documenta, Summi Pontificis auctoritate instituta copiosius expressere. Ex his, & vetustioribus alijs, superioris ævi anno sexto, & quinquagesimo tabulis; scriptis item illorum quibuscum vixerat aliquamdiu, & egerat, ea excerpimus, quibus iam nota locupletarem. Sed nunc in Indicis pergamus. Frater Christophorus Vlyssiponensis, Goanus Archiepiscopus imagunculam Xauerij ad pectus gestabat, quam aiebat se osculo sapius, sapius oculis admouere, suæque huius venerationis fructum tulit, cum menslem integrum duro calculo cruciatus, sancti ope mirabiliter est sanatus.

De se refert Gonfalus Fernandez (quem à Deo errantem largius, in viam redegerat) quoties vir Dei secum acturus ad fores pulsaret, toties de genibus adreptasse, domum ingressuro: nec se fat frontis habuisse, vt virum tantæ apud Deum laudis aliter domi exciperet. Iacobus autem Pereira, vsque ad eò illi familiaris, & intimus, nunquam tamen sibi tantum potuit imperare, vt nisi aperto capite coram illo staret; eius vero conspectu, & auditu experiebatur, haud secus se animo incendi, vt si præsentem inspiceret Deum. Applicantibus ad portus barbaros Lusitanis nihil erat antiquius Xauerij honore, ornabantur festo & magnifico cultu, affectabantur, ambiebant, vt quisque maximè nobilis, ita illi adesse propius gestiebat. Confidendum si erat cum Ethnico Principe, detracta pallia substernebant ipsius pedibus alij; conuoluta in puluinum alij componebant, vt ei insideret; ac ne id vetaret fieri, contestabantur ab se consultò id agi, ad ingenerandam Ethnicis Sacerdotum nostrorum opinionem excelsum, & diuinam, quostantis honoribus prosequerentur Christiani. Vulgare illud domo exeunti vel consistere, qui forte aderant; vel sequi, & fixis oculis pro miraculo spectare. Fernandum quendam Rodericum Vellium nullus præteribat dies, quin de obseruationis in Xauerio dotibus sermones misceret; quod ei fuit commune cum plurimis, sed peculiare, quod nisi cum fletu, & suauissimo sensu id nunquam faceret: quas vero in ædes vir sanctus, hospes quandoque diuertisset; quantumuis tennes, & vetustas, nullo pretio Domini adducebantur vt venderent: reiecti crebrius, & postulationibus exclusi, ab iis quos Dei, & Deiparæ nomine obsecrarent; ad extremum Xauerij nomen si interponerent, optata exorabant, nec erat tam durus quem eius nomen non fleteret. Votum omnium fuit inter eius manus esse animam, quibus id boni obtigisset, augurabantur absque dubio saluos fore. Quod tam confidenter in animum induxerant, vt Lusitani cadauer sepe-lierint eadem fossa, ex qua tunc effossum deferebatur in nauim Xauerij corpus; securi, vt aiebat, illius animam non passurum Deum teneri diutius flammis lustralibus, cuius mortui corpus, sancti viri se-

pulchrum occuparet. Porro id sepulchrum vix credibile sit cultu quam honoro, & religioso sit habitum. Lusitanus prædiues in Cocincinam Macao iens ac rediens, præteruehebat illud sapissimè, sed nunquam nisi velis demissis, explosisque tormentis salutatam. Anno inde 1555, Melchior Nunnio Goa Iaponiam petète cum fœderatis nauibus bellicis, & mercatoriis, communibus studiis applicuere Sancianum, vbi exscensione facta nauæ, milites, mercatores, pulchro omnes supplicantium ordine sancti sui parentis sepulchrum adiere, cuius solum syluæscens, cum fruticibus, & spinetis liberassent, versis ad hoc in sarcula ensibus, prædiolum in quo corpus eius humatum diximus, cinxere aggere, ad staturam humani pectoris, tùm vt inde arcerent bestias, tùm ne loci eius memoriam posteris, ignoratio aboleret. Post hæc erecta ibidem cruce, sepulchrali fossæ aram translaticiam imponunt, in qua Nunnio rem diuinam fecit, splendido apparatu, ad cantus, & sonos musicos; hinc sacris vt erat indutus vestibus concionem habuit de vita & gestis Apostoli; sed ei nec multa dicere, nec auditoribus percipere licuit, tantam vtrobique copiam lachrymarum tanti viri iactura ciente, vt si eo tunc loco cernerent morientem, mille demum impressis beato tumulo basis, excerptaque ex eo ab singulis terra, quam inter amicos partirentur, conscensa nauis, cursum tenere. Hic tamen habitus loco honor, nec primus, nec huius obiter vnus nauigij fuit, eos illuc quotannis concursus peregrinantium, Xaverij trahebat sanctitas, vt loco excubias Sinenfes statuerint; suspicati tam multos confluere ad inuestigandum thesauri secretum, quem illic opulentus ex Europa mercator defodisset.

Deest adhuc famæ quam memoro, specimen aliquod opinionis quam de Xauerio nostri homines sublimem, & magnificam gerebant: & quidem omnes ipsius alumni, & imitatores, virique prorsus virtutis eximia: quos felix delectus ex Europa in Orientem destinasset, ea in primis recreabat, sustentabatque spes, sanctum Patrem Franciscum videndij; dumque is Deum in Molucas, Iapones, & longinqua alia secutus, abesset Goa cum eò appellerent, extant suauissimæ illorum ad socios Conimbricam, & Romam querelæ, de suis illis optatissimis gaudiis remotissima eius absentia delusis. Ast vbi denique spectabant reducem, vna passim omnes sententia fatebantur, verba sibi deesse, quibus suam de illo præclaram mentem exponerent. *Ego*, ait Paulus Valles, qui eius videndi desiderio Goa Cocinum nauigarat (prætexens reddendas literas quas ad eum haberet ex Lusitania) *primo aditu & affatu, impetrare ex me non potui, quin exclamarem, verè, verè seruus Dei est, & nunquam inueni similem illi. Proh! quantam vim exercet in animos, eius non modo loquentis, vox sed vel ipse conspectus: diuini obsequij accendit in omnibus ardorem*; additque prosequens, dies quinque cum illo tam iucundè versatum, vt perinde ac inter superos ageret, punctum sibi temporis viderentur. Nec dissimiliter Melchior Gonzalez de priore suo cum Xauerio congressu. *Goam, inquit, attingimus valde læti ob repertum illic P. M. Franciscum, cui parem*
virtute

virtute inuenio neminem: amoris est in Deum tam plenus, & ebrius, ut nihil præterea in eo videas; habemus viuentem nobiscum martyrem, & quod scribo prorsus nihil est, ad ea quibus reipsa cumulatæ bonis quæ à me non valent explicari. Vix eò adueneram cum in Comorinum profectus est, tanto meo inuore, & solitudine, ut mihi viderer e Societate iam non esse. Ita quidem ille, at si aliorum Xaurij comitum de sanctimonia ipsius, in Europam scripta, hic colligam, literarum volumen conflauero; omnium loco sit duorum sensus, quibus ægre reperjatur alius diuinorum experientior. Melchioris Nunnij de quo paulo ante, & S. Ignatij. Interrogatus quandoque Nunnij de Gonzaluo Sylueria quid sentiret, cuius vitam celsarum excellentia virtutum, mortem corona martyrij decorasset, ac num videretur cum Xauerio componendus. Erat, respondit, Sylueria vir sanctus; hoc nostrum nec vllus dubitat, nec ignorat: verum Xauerius ad illum, velut architectus ad opificem fuit; & profectus est eius animæ dotes explicare, de quibus à me opportunius alias. Xauerium autem Sylueria tantum fecit, licet vna de illo sociorum auditione sibi notum, ut oram Piscariam, suum diceret paradysum, optaretque in ea viuere, ac mori, nullum Oriente vniuerso arbitratum locum, eo sanctiorem, quem tantus Apostolus virtutis suæ condecorasset monumentis, quam sibi virtutis sanctitatem, Parauarum cum lacrimis narrationes assiduæ, & iis plagis impressa posteriorum exemplo vestigia loquebantur.

Iam Sancti Patris Ignatij suprema de Xauerio existimatio sciri, aliunde certius non potest, quàm quòd ex India in Europam illum reuocari, suo loco Societati præponendum: quod testatur Ioannes Polancus secretorum illius & consiliorum omnium conscius, idque tanto ante Petrus Faber illi destinatar, cum primis Patribus Societati Præpositum daturis, secundum ab Ignatio, nominauit Xauerium; ut ab Xauerio vicissim Faber post Ignatium secreto pariter suffragio in Generalem legebatur. Hoc ad Xauerium de repetenda Europa Ignatij mandatum, quadam eius habetur epistola cuius saltem pars illa quæ ad reuocandum Xauerium pertinet, ne Societati excideret hic à me inserta est, sic ergo is scribit, addo mihi, maius Dei domini nostri obsequium, & iuuandas istic animas, spectanti, opemque quam debent ex Lusitania expectare, fixum animo esse, sanctæ obedientia præcepto, inter tot alia, hoc item in Lusitaniam iter tibi mandare, cum primum se dabit nauigatio commoda, & hoc à te suscipi iubeo in nomine Christi Domini nostri, utque procliuus iis satisfacias, qui te forte istic Indorum bono tenere satagent, edo hic tibi huius mei consilij rationes. Nosti enim primum, ad Christi nomen istic, in Guinea, & Brasilia firmandum, latiusque fundendum, Lusitania Regis pia imperia quanti sunt; Principem enim tam probè animatum, & Christianis ardentem studiis, qualis est Lusitania Rex, facile coniciis multa præstiturum que ad Dei gloriam promouendam iuuandosque regionum illarum populos, necessaria sunt, si à te perito, & experto, coram de iis edoctus fuerit. Deinde cum tamopere inter sit de Indorum rebus, Apostolicam sedem ex veris, & certis, digno teste grauique cognoscere,

42

Ignatij literæ
Romum Xauerium reuocantis.